

Ibi: Tandem his distinctionibus omiffis.

8 Hic D. Covar. sub distinctione regulam constituit ad dignoscendum, quando emptor, resolutio conactu, fructus perceptos venditori reddere teneatur. Sed aliter in hunc modum distinguipotest. Aut ita dissolvitur emptio, ut ea pro infecta à principio habeatur, ut pacto additionis in diem, legis commissoriae, redhibitoria, ac similibus; & tunc emptor fructus retinere non permittitur; aut rescisso sit non retroacta, sed à quo conditio, aut eventus contingit, in quem dissolutio confertur; & emptor etsi restituat rem, fructus jure retinebit, ut si convenerit, quod si navis ex Hispania venerit, ut si convenerit, quod si recedatur ab emptione. Ita Molin. d. disp. 377. num. 7. & 8. qui diversus effectus à natura pactionum, ac voluntate provenit contrahentium, qui dum asserunt, quod res sit inempta, volunt ut quisque teneat quod haberet, si venditio non esset contracta, & ita fructus ad venditorem atinent. At ubi dicunt, quod res reddatur, aut quod ab emptione recedatur, nihil de prateritis cogitantes, eò solùm tendunt, ut pretium ad emptorem, & res ad venditorem revertatur; idè fructus emptoris permanent, qui eos ut dominus interim adquisivit. Cui regulæ verè non subjicitur retrovendendi pactum, quo prima non dissolvitur venditio, sed emptor ad aliam contrahendam obligatur, ex qua ipse pretium repetit, & venditor recuperat rem, licet quoad effectum contractus rescindi videatur. Est aliud pactum, quod Scribentes retrovendendi verbis directis improprie dixerunt, ut præmissi sup. cap. prox. n. 27. cum scilicet convenit, quod reddito pretio, res pro inempta habeatur. Hoc ad hanc regulam pertinet, juxta quam emptor ad fructuum restitutionem compellitur.

9 Alt nobis objici poterit quod tradidimus cap. prox. num. 15. videlicet in pacto legis commissoriae, ac in diem additionis verbis obliquis concepto, teneri emptorem ut fructus restituat, velut si ita dictum sit: *Ab emptione recedatur, aut res restituatur, si alius meliorem conditionem intra semestre autlevit.* Ubi contractus non resolvitur à principio, unde secundum præmissam regulam emptor poterat retinere fructus. Sed respondetur, quod cum ex eis pactionibus jura expressè præcipiant, ut fructus per emptorem restituantur, quomodolibet pactum concipiatur, subsequitur idem restitutionis effectus, quoniam contrahentes præsumitur se legis dispositioni conformare, etsi formam verborum non observent, quod ex imperitia plerumque contingit: idè quoad fructus venditio ab initio censetur resoluta, etsi verba indicent aliud.

Ibi: Quod si venditio alterius pacti.

10 Repetit D. Covar. quod paulò ante prædocuerat, nempe quod dissoluta venditione ex pacto additionis in diem, emptor fructus, quos interim perceperit, retinet autoritate Consulti in l. 2. de in diem addit. ubi sic expressè deciditur: at ea lex corrigitur, seu declaratur aperte per legem Item quod dictum 9. eod. tit. ubi Ulpianus seipsum interpretatus, ita inquit: *Item quod dictum est, fructus interea captos emptorem priorem sequi, toties verum est quoties nullus emptor existit,*

qui meliorem conditionem asserat, vel falsus existit. Sin verò existat emptor posterior, fructus refundere priorem debere constat venditori. Cui consonant lex Imperator 19. eod. tit. lex finalis de jur. sig. lex 40. tit. 5. part. 5. & prænotatur ex aliis sup. cap. prox. num. 8. nemine, quem viderim, dissentiente. Nec possum non mirari, quod eximius Præses, qui in scrinio pectoris omnia jura habuisse videtur, horum non meminerit.

Ad num. 2.

Ad intellectum capitis Illo vos 5. de pignorib. præter laudatos à Barbosa in collect. ibi, num. 1. consulas Molin. d. disp. 377. num. 10. Castill. controvers. lib. 2. cap. 25. à num. 60. Lessius de justit. & jure, lib. 2. cap. 20. à num. 119. Felician. de censib. tom. 1. lib. 1. cap. 6. num. 15. Beroum in cap. Ad nostram, num. 26. cum seqq. de empt. & vendit. Mantie, de tact. convent. lib. 8. tit. 20. à n. 10. Farinac. in Praxi, lib. 5. de falsit. q. 163. n. 62. Menoch. lib. 3. præf. 122. num. 64. cum seqq. Cujac. ad d. cap. Illo vos, Scacciam de commerc. §. 1. q. 1. num. 476.

Hi communiter docent, decisionem Pontificiam niti triplici præsumptione, id est, pacto retrovendendi, excessui pretii recepti in redemptione, ac clausulæ de computandis fructibus in sortem, quæ licet releveat venditorem, tamen verba, quia sunt propria pignoratitii contractus, simulationem detegunt, unde rectè Mantie, num. 11. inquit: *Hoc pactum non gignit conjecturam usurae, sed pignoris: sed cum pacto retrovendendi, & augmento pretii restituendi operatur coadjuvans, ut contractus propter simulationem fœneratitius præsumatur.*

Ibi: Quod si velis constanter.

Pontificem ex præfatis tribus conjecturis instructum decidisse illum contractum usurarium, in comperto est, & ita verum, ut quanvis emptor non esset solutus fœnerari, idem Pontifex statueret, quod colligitur ex illis verbis: *Præsertim cum usuras consueverit exercere.* Verbum enim, *Præsertim*, significat id, quod adjicitur post illud, abundare, nec fore necessarium. Barbosa de Distinctionib. dist. 277. num. 2. & 5. nam idem juris esset, licet consuetudo fœnerandi deficeret.

Ad Num. 3.

Pactum retrovendendi in gratiam emptoris regulariter licitum censeri, probant laudati sup. n. 6. quoad emptionem annuorum reddituum quid juris, statim aperietur. Potest etiam pactum hujusmodi adjici in favorem utriusque, ita ut cum liberit venditori, pretium offerens rem repetat, & rursus emptor rem restituens pretium exigat. Molin. sup. num. 16. Lessius num. 120. Bonacina de contract. disp. 3. quæst. 2. punct. 3. n. 8. Trullench in Decalog. lib. 7. cap. 20. à n. 14. num. 5. qui docent hoc casu pretium rei justum censeri, si de vera æstimatione aliquid prudentis arbitrio detrahatur, minus tamen quam si venditio fieret cum pacto retrovendendi ad venditoris favorem V. g. si fundus valeat centum, qui justè venditur cum pacto retrovendendi ad libitum venditoris septuaginta, quando utriusque contrahenti datur facultas recedendi à contractu, fundus æstimabitur octoginta quinque, paulò plus, minusve; nam

nam hæc conventio magis emptorem, quam venditorem onerat. De pretio justo cum pacto respicit emptoris commodum, statim agendum.

Verf. Sunt enim hic due venditiones, & sequenti.

15 Sicut pretium rei venditæ cum pacto retrovendendi in favorem venditoris decrevit, quia oneratur emptor, ut prædixi cap. prox. num. 42. ita si idem pactum in gratiam emptoris adjiciatur, pluris res æstimari debet, quam per se valet, ob gravamen vendentis de pretio restituendo, quod pecuniæ æstimabile est. Cenc. de censib. decis. 147. num. 6. Sic tenent Molin. sup. num. 13. Lessius num. 117. Trullench num. 4. Leotard. de usur. q. 15. num. 17. Consule tamen Lessium ex n. 118.

16 Unde iniqua erit conventio si pacificatur quod pro eodem pretio venditor rem redimat, cum placuerit emptori; nam ille debet de pretio detrahere quanti æstimetur gravamen pretii restituendi, Molin. n. 14. Trullench ubi proxime, Lessius n. 118. Leotard. n. 18.

17 Inde etiam inferitur, quod si de modicitate pretii agatur ad discernendum an sit contractus usurarius, haberi ratio debet augmenti illius propter onus impositum venditori, licet attenditur diminutio, cum idem pactum ad favorem hujus concipitur, sicut adnotatur à nobis d. n. 42.

18 Asserit Præses noster sub hoc verf. *Sunt etenim, non improbandam pactionem, quod rem invitus venditor recipiat, majori pretio restituito, quam ex prima venditione percepit: quem refert, ac sequitur Molin. disp. 376. num. 3. modò res talis sit, ut temporis progressu pretiosior fieri verosimiliter speretur, veluti si servus infans venderetur, qui in dies sicut ætate, ita & æstimatione increfcit. Sed si hujus naturæ non sit, ut domus, servus perfectæ ætatis, id pactum ut illicitum, ac de usura suspectum damnari debet, cap. Illo vos 5. de pignor. observant adducti sup. num. 11. Alius casus est cum convenit, ut pro eodem pretio fiat revenditio, de quo supra, num. 16. Tertius est casus cum pro viliori pretio res debet retrovendi, & hic contractus omni carebit prorsus iniquitate, si tantum detrahat venditor de quantitate recepta, quanti æstimari posset gravamen retrocendi. Ultimus sit, ubi conventum est, ut justo pretio corrente sub tempore solvendi contractus res retrovendatur, quod jure procedet, cum ut D. Covar. inquit, duæ sunt venditiones, nec iniquum est, quod eadem res diverso pretio vendatur, quia pro temporum varietate pretia rerum crescere; aut decrescere solent. Hoc tamen pactum nimis oneraret venditorem, cum emptor posset expectare tempus ad retrovenditionem, quo res plurimi valerent, quare digna compensatione opus erit. Admonendi sumus, quod in hujusmodi conventionibus rarè justitia solet observari, ideo suspectæ habentur, & à bene instituta Republica ut repellantur oportet. Molin. disp. 377. num. 15. Adde Leotard. de usur. quæst. 15. num. 9. & 10. & vide infra, num. 26.*

Verf. Tertio ex prænotatis.

19 Vide quos recensui sup. num. 11. præsertim Castill. qui rectè d. cap. 25. num. 22. & 77. cum seqq. regulariter cum agitur de conjecturis, ut fœneratitius contractus pronuntietur, totum judi-

cis arbitrio committit, cui accedit Leotard. de usur. q. 9. n. 3. apud quos plurimi, & adde laudatos sup. cap. prox. n. 37.

Verf. Quarto est & illud.

Si emptor ex pacto retrovendendi in sui favorem non lucratur fructus interim perceptos, sed eos computat in pretium quod est recepturus, ut voluit Panormitanus, hæc conventio magis remota est à suspitione usuræ, quam si facultas redimendi tribueretur venditori: quo casu emptor extra dubium suos fructus irrevocabiliter facit, l. 2. C. de pact. int. empt. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 2. num. 27. Molin. disputat. 377. num. 8. D. Covar. sup. lib. 1. cap. 15. n. 6. Molin. de primog. lib. 2. cap. 12. n. 19. & alii plurimi, quos congerit Barbosa collect. d. l. 2. num. 60. & Hermol. in l. 42. gloss. 9. num. 2. tit. 5. p. 5. Unde cum fructus lucraretur emptor, fœneri locus esse poterit: sed eis restitutis cessat suspitio fraudis, nisi aliunde proveniat, ut in casu capitis Illo vos, de pignorib.

Sed rejecta Panormitani opinione, prout eam supra rejecimus, compertum est quod D. Covar. nos docet; nam urgentior provenit præsumptio fœneris ex pacto retrovendendi in gratiam emptoris, quam si pro venditore adjiceretur: quod adnotat Scaccia de commerc. §. 1. q. 1. n. 487. Molin. sup. num. 11. & patebit si inter utrumque pactum differentia rationes scrutemur; nam emptor qui pecuniam exhibet instar creditoris, illam repetendi facultatem habet, quod proprium est mutui: hoc cessat cum in venditoris arbitrium retrovenditio confertur. Deinde pacta insolita simulationis, & fraudis usurariæ conjecturam inferunt. Menoch. lib. 3. præf. 122. num. 65. Farinac. in Praxi, lib. 5. de falsit. q. 162. n. 164. Mascard. de probat. concl. 444. num. 6. Pactum retrovendendi in venditoris favorem valde frequens, in commodum emptoris rarum est, ut prænotatur num. 1. Tandem conventiones ad utilitatem vendentis non sunt regulariter de fœnore suspectæ, sicut quæ emptori sunt favorabiles. Leotard. sup. q. 58. n. 57. Scaccia d. q. 1. num. 245. verf. Sed si constitutio, Frideric. Martin. de jur. cens. cap. 8. num. 94.

Ad Num. 4.

Contractus census præ cæteris est aptus ad simulandam fœneris iniquitatem. Leotard. quæst. 8. num. 34. quare licet pactum retrovendendi ad favorem emptoris (quod suspectum est,) in aliis rebus emendis sustineatur; in emptione tamen annuorum reddituum ut illicitum, ac fœneratitium reprobatur, nec censuarius se astringere poterit ad redimendum censum, cum voluerit emptor. Molin. ubi proxime, Leotard. de usur. q. 68. num. 1. Scaccia d. q. 1. num. 490. Cenc. de censib. q. 60. num. 1. ubi plurimi, Frideric. Martin. de jur. cens. cap. 6. num. 263. Gratian. discept. cap. 14. num. 1. Mantie, de tact. convent. lib. 8. tit. 22. n. 22. Roderic. de ann. redditib. lib. 2. q. 1. n. 3. Felician. de censib. lib. 1. cap. 10. num. 18. Avend. eod. tract. cap. 101. n. 2. Trullench d. lib. 7. cap. 21. à n. 6. num. 2.

Hoc quidem pactum novissimè Bullâ Pii V. damnatur, ibi. *Pacta continentia, pretium census extra casum prædictum ab invito ob penam, aut ob aliam causam repeti posse, omnino prohibemus.*

Notant

Notant Leotardus, Cencius & alii ubi proxime. Sed in dubium revocatur, an pactum rejiciatur, subsistente contractu, vel hic ut fœneratius omnino fiat irritus, de qua Leotard. *ex num. 2.* Cenc. *ex num. 7.* qui cum aliis sustinent, etiam juxta præfatam Bullam non vitari contractum.

- 24 Disputatur etiam, num illud pactum licite apponatur, ita ut si censuarius redditum suo tempore non solverit, ad reddendum pretium compelli possit? De qua controversia Cenc. *a n. 11.* Felician. *ubi proxime*, Leotard. *num. 11. cum seqq.* Mantic. *num. 23.* Avendañ. *sup. cap. 19. num. 13.* Gratian. *sup. cap. 258. ex num. 20.* Roderic. *d. 7. 1. num. 4. cum seqq.* Et quidem hæc pactio prohibetur præfata constitutione, secundum quam, atque de jure communi, expulso pacto, consistet contractus, ut cum pluribus resolvunt Cencius, & Leotardus. Pactum tamen cum juramento initum observari debet. Cenc. *q. 106. n. 13.*

Verf. Sic etiam si annui redditus.

- 25 Pactum quo convenit, ut censuarius aliquod ultra pretium restituat ad censum redimendum, non tenet tam ex Bulla Pii V. quam jure communi. Mantic. *sup. num. 17.* Avend. *cap. 101. num. 7.* Roderic. *num. 20.* Felician. *d. lib. 1. cap. 7. n. 14.* Molin. *de justit. & jur. disp. 391. num. 10.* Cenc. *q. 59. num. 30.* quod ampliat ut neque ad expensas supplendas, quas emptor fecerat, censuarius, cum redimit, astringi queat. Leotard. *quæst. 67. num. 1.* ubi ex Scortia tradit ita à Carolo V. stabilitum Bruxellis anno 1548.
- 26 Ipse tamen Leotard. *q. 15. num. 10.* generaliter docuit, pactum istud in emptione non improbari, cujus sententiæ author est D. Covar. *sup. num. 3. verf. Sunt etenim*, cui accessit sub distinctione P. Molina, de qua *num. 18.* quam Leotardus non admisit, & ea quidem omnino amplectenda videtur: nec obstat præcipuum Leotardi fundamentum, scilicet quod licet emptori pro facultate redimendi, quam concedit venditori, pretium exigere, & sic quod plus quam percepit restituat. Hoc quidem verum esset, si emptor solveret integram rei venditæ communem æstimationem: at cum hæc minuatur ex pacto retrovendendi usque ad tertiam partem, ut pro eodem pretio redemption fiat, sicut prædixi *sup. cap. prox. num. 42.* iniquè emptor præter eam partem, quam retinet, quæ est justum pretium sui gravaminis, ac facultatis concessæ, aliquid stipularetur à venditore ultra id quod præstitit, nisi res vendita tempore pretiosior redderetur, ut rectè docuit P. Molina supponens valorem rei diminui ex pacto retrovendendi.

- 27 Est animadvertendum, quod cum in Hispania lege sit pretium census definitum, ita ut minoris emi prohibeantur, quæcumque pacta ex quibus præter naturam contractus venditor oneratur, minimè sustinenda sunt; nam quanto magis iste gravatur, tanto minoris census æstimatur, & pretium minuitur, de quo actum supra, *cap. prox. num. 55.* Hæc observat Molin. *disp. 391. num. 10.* Olan. *concord. Jur. lit. A. num. 98. & 99.* Ratio est, quia pacta onerosa emptori sunt pars pretii, quæ illud diminuunt; & venditori pars rei, quæ ejus augent valorem, l. *Fundi partem 79. de contr. empt. l. Si venditor 6. in fin. de serv. exportand.* Leotard. *de usur. q. 6. num. 7.* Frider. Martin. *de jur. cens. cap. 6. num. 196.* Unde si quis

emeret censum ad rationem viginti pro uno, quod apud nos est legitimum pretium, cum pacto restringente facultatem redimendi, vel alienandi, aut alio oneroso vendenti, injustè ac contra legem ageret, quoniam de pretio legali deest quanti æstimaretur gravamen ex conventionione additum: & hæc fuit ratio Granatensium decisionum, quarum meminit D. Covar. supra, *cap. prox. num. 7. verf. Sic sanè.*

Ad Num. 5.

De justo census pretio diversæ sunt sententiæ. 28 Quidam non pauci existimant quod æstimatio redditus non redimibilis sit ad rationem quinque pro centenariis, ita ut intra viginti annos ex pensionibus fors redigatur, ad similitudinem fundi, cujus justum pretium jure communi constituitur ex fructibus, quos per viginti annos reddiderit. Hanc opinionem communiter rejiciunt Scribentes, et si D. Covar. non omnino displiceat. Hodie apud nos nullatenus poterit admitti, cum *ex l. 12. tit. 15. lib. 5. Recop. constitutum sit pretium census redimibilis, ut pro uno annuo aureo viginti præstentur; nam iniquum foret tanti census redimibiles æstimari, quanti irredimibiles, cum ob facultatem redimendi rerum pretia non parum de crescere debeant, ut prædixi supra, cap. prox. n. 42.* unde multò pluris habetur census perpetuus, quam redimibilis. Trullench in *Decalog. lib. 7. cap. 21. dub. 4. num. 2.* Præfata opinio, ac caterarum mentionem fecere Cencius *de censib. q. 47. n. 7.* Felician. *de cens. lib. 2. cap. 1. num. 16.* Frideric. Martin. *de jur. cens. cap. 5. num. 6.* Roderic. *de ann. redditib. lib. 1. q. 6. num. 25.* Gail. *lib. 2. observ. 7. num. 5.* Fachin. *controvers. lib. 2. cap. 43.* Leotard. *de usur. q. 59. a n. 20.* Avend. *de censib. cap. 31.*

Ad Num. 6.

De diversitate usurarum, quæ apud Romanos 29 quondam de jure communi legitimæ, ac licitæ putabantur, videndus Cujac. *ad l. 1. ff. de nautic. fœnor.* Duaren. *ad tit. ff. ad leg. Falcid. cap. 8. verf. Cautione igitur hac*, Alciat. *in l. Centesimis, de verb. oblig.* Vvesembec. *paratit. ad tit. ff. de usur. num. 10.* Roderic. *sup. lib. 3. q. 10. num. 4.* Lessius *de justit. & jur. lib. 2. cap. 20. num. 33.* Theat. *vitzæ humanæ. verb. Usura, præter laudatos supra, cap. 1. num. 104.* De intellectu legis 3. §. *Item si Republica, ad l. Falcid. agit Daaren. sup. Roder. d. q. 6. ex num. 3.*

Verf. Ex quibus colligitur.

Resolvit tandem D. Covar. certi nihil definiti 30 posse circa pretium census non redimibilis, idè observandam esse regionis consuetudinem, lege deficiente: quod cum pluribus amplectuntur Felician. *d. num. 16. verf. Quare visum est*, Frider. Martin. *sup. num. 9.* Leotard. *num. 22.* Cencius *d. q. 47. num. 16.* Et in Hispania ex consuetudine ad rationem triginta pro uno hujusmodi census vendi solent, teste Feliciano. Verum hodie hoc genus commercii frequens non est, sed ubi lege censui redimibili pretium stabilitum existit, inde deduci poterit quanti non redimibilis debeat æstimari, res enim quælibet cum pacto retrovendendi minoris emitur, quam si liberè venderetur, ita ut pro tertia parte paulò plus, minusve quam si liberè

liberè venderetur, ita ut pro tertia parte paulò plus, minusve arbitrio boni viri, propter gravamen ementis pretium justum decrescat, ut prædixi ex multis *cap. prox. num. 42.* Unde si census redimibilis pretio superaddatur, tertia pars, quæ propter pactum retrovendendi debuit detrahi, juxta æstimationem census non redimibilis apparebit. Sic cum in Hispania *ex l. 12. tit. 15. lib. 5. Recopilat. & in Germania, teste Fachin. d. lib. 2. cap. 43. in principio*, pretium redimibilis, census sit ad rationem viginti pro uno, valor non redimibilis erit triginta pro uno, cum aliqua tamen latitudine, cum pretium legitimum non sit, quavis à legis taxatione procedat, ideoque in indivisibili non consistat, & detractio pretii partis ob revendendi pactum ab omnibus admittitur, quoad quotam dissentiant. Præterea pactum revendendi minoris æstimandum erit in censu, quam in aliis rebus, ad quas emptor habere potest specialem affectionem ex delectatione, aut commoditate, easque à se invito abdicare acerbum satis sit: in censu verò solum de lucro agitur, neque hoc emptor per retrovenditionem amittit, cum recuperatâ pecuniâ facile venditorem census interveniat, ad quod Pius V. decrevit, quod censuarius de redemptione dominum census faciat certiore, ad quam hæc ex tunc compelli, nisi lapsò bimestri, nequit. Ad hæc plerumque census redimibiles perpetui persistunt, ut experimento capiamus. Ex quibus consequitur, minus detrahendum, vel addendum esse pretio, aut valori census ob pactum revendendi, quam si res aliæ vanierint, quia magis onerosum est in hac retrovenditione, quam in illa.

Ad Num. 7.

- 31 Supervacanea nobis indagatio de pretio annui redditus vitalitii, cum illud legitimum habeamus, in quo ad unius vitam decem, ad duorum duodecim pro uno annuo persolvitur debent ex constitutione Philippi III. ad annos 1608, quæ est *lex 12. tit. 15. lib. 5. Recop.* Sed ubi pretium certum constitutum non reperitur, quæstionem discuti opus est, de qua Felician. *sup. lib. 2. cap. 1. n. 11.* Roder. *lib. 1. q. 5. n. 7. cum seqq.* Avend. *de censib. cap. 33.* Molin. *de just. & jur. disp. 388. a n. 5.* Cenc. *sup. q. 10. n. 27. cum seqq.* Andr. Gail. *lib. 2. observat. 8. n. 5.* ubi Bernard. Grævæ. *n. 8.* Fontanella *de pact. nupt. claus. 4. gloss. 18. p. 3. n. 102.* Surd. *de aliment. tit. 9. q. 11. a num. 20.* Scacc. *de commerc. §. 1. q. 1. num. 298.*

Verf. Quamobrem justum.

- 32 Justum ergo pretium annui redditus ad vitam illud erit, quod lex constituit, aut consuetudo introduxit. Cenc. *n. 27.* Molin. *n. 6.* & alii pronuper recensent: sed ubi utraque deficit, prudentis viri arbitrio definiti debet, pensatis ætate, valetudine, exercitio ementis, si fortè miles, vel solitus navigare, & aliis circumstantiis, ex quibus vita hominis brevior, aut longior futura creditur: qui contractus aleæ similis habetur propter incertitudinem vitæ. Luc. *cap. 24.* ibi: *Quia quæ horâ non putatis Filius hominis veniet.* Et *l. Senatus 35. §. Mortis causâ, ff. de donat. caus. mort. ibi: Siquidem terra, marique, tam pace, quam bello, tam domi quam militia multis generibus mortis periculum metui potest.* Facit illud Poeta,

D. de Faria Nova Addit. ad Covar.

O formose puer, nimium ne crede colori:
Alba lignustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Observat cum jam laudatis Leotard. *de usur. q. 49. a n. 22.* ac istis junge tradita supra, *cap. 7. num. 20. cum seqq.*

Verf. Sed fortassis quibusdam.

Controvertitur utrum computatio annorum, 33 de qua in *l. Hæreditatum 68. ff. ad l. Falcid.* non solum habeat locum in casu, qui ibi deciditur, quoad imponendam rationem legis Falcidicæ, sed etiam generaliter in omnibus causis, quoties annuas præstationes ad vitam alicujus æstimari est opus? Affirmativam Baldi opinionem amplectuntur plerique, ut Gregor. Lop. *in l. 15. gloss. 1. versus finem*, Surd. *ubi proxime, num. 26.* Anton. Gom. *variar. lib. 3. cap. 3. de homicid. num. 38.* Lara *in l. Si quis à liberis, §. Sed si filius, num. 109. & 122. de agnost. liber. Guttier. Prædic. lib. 2. quæst. 17. num. 3. & 7.* Cancr. *variar. part. 2. cap. 11. num. 78.* Gratian. *disceptat. cap. 55. num. 2.* Pichard. *in §. 1. num. 43.* Institut. *de obligat. qua quasi ex delict. nasc.* Castill. *controvers. lib. 4. cap. 13. num. 15.* Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 19. num. 39.* Joan. Paul. Meli. *tract. de alim. decis. 32. num. 13.*

Negativæ, quam inter communes recenset 34 Cevall. *quæst. 552.* adherent Roderic. *de ann. redditib. lib. 1. quæst. 5. num. 17.* Duaren. *ad tit. ff. ad l. Falcid. cap. 8. verf. Hac igitur cautione*, Petr. Barbosa *in l. Maritum, num. 12. solut. marim.*

Ad Num. 8.

D. Covar. hanc posteriorem sententiam tenet, 35 ita ut judici liberum sit quacumque in causa computatione dictæ legis *Hæreditatum*, uti: cui accedit Molin. *sup. n. 40.* Cancr. *sup. n. 79.* ubi alios refert, & prudenter operabitur, ubi nulla occurrerit circumstantia, propter quam non oporteat Consulti inhærere vestigiis, veluti si occidatur homo qui suis operis familiam alebat, quo casu loquuntur Ant. Gom. *sup. & Fatim. in Praxi, q. 119. n. 99.* nam si occisus habituali ægritudine vexaretur, dum vixit, ita ut brevi ultimum diem clausurus verosimiliter crederetur, homicida iniquè damnaretur pro damno illato uxori, aut liberis, eadem poena pecuniaria, qua dignus esset, si hominem ejusdem ætatis, ac perfectæ sanitatis interfecisset servata computatione legis *Hæreditatum*, ubi duntaxat attenditur ætas. Ex quibus apparet, non esse in omnibus causis illam adhibendam computationem, sed cum judici videatur expedire.

Verf. Caterùm quod attinet.

Imò decisio dictæ legis *Hæreditatum*, apud 36 nos locum nullum habebit, ut ad illam recurrere opus sit, cum census vitalitii certum sit pretium, *ex l. 12. tit. 15. lib. 5. Recop.* quod augeri, aut minui non poterit, sive ad vitam juvenis, sive senis census vendatur. Sed & in quibusvis causis, ubi annuos redditus ad vitam æstimari oportet, juxta legem regiam fiet computatio ad rationem decem pro centenariis, ita ut ex pensionibus decennii justus valor annui redditus vitalitii constituitur: quam computationem amplectitur post alios Gut-

M tier,